

Højere produktivitet med kompakt fuldfoder

Foto: Lone Sylvest Søgaard

Nyt koncept for fuldfoder bryder med 30 års billede af, hvordan fuldfoder skal se ud. Både ydelse og sundhed påvirkes positivt.

I 30 år har vi hørt, at fuldfoder skal være let og luftigt. Jo mere struktur og tyggetid jo bedre. Men hvorfor? Ifølge Niels Bastian Kristensen er der intet forskningsmæssigt belæg for en del af de begrænsninger, vi lægger på mælkeproduktionen ved den store fokus på fysisk struktur.

”Forskningen viser, at køer er meget følsomme over for foderskift. Men reelt set har vi ingen dokumentation for, at tyggetiden har den dominerende effekt på vommiljøet, som den er blevet tildelt,” forklarer han. Samtidig understreger han, at den måde at lave fuldfoder på, som han præsenterer, har været praktiseret af nogle landmænd i årevis.

Han kalder foderet for ‘kompakt fuldfoder’,

Opskrift til vertikalblender

1. Piller sættes i blød i vand natten over. Vand skal udgøre 50 pct. af pillernes vægt.
2. Kraftfoder, stråfoder og græs blandes i 20 minutter (efter ifydning). Blanderen fortsætter!
3. Majs iblandes i 15 minutter.

Kig ned i blanderen – foderet må ikke stå stille ved ender eller sider.

Obs: Blanderen skal kunne fyldes til sneglens højde for at fungere.

og målet er at lave en blanding, som gør det umuligt for køerne at sortere, og som giver dele af foderet en forbehandling, der hjælper koens fordøjelse.

”Hvis vi sikrer os, at alle køer får en ensartet fodring, får vi muligheden for at hæve foderstyrken problemfrit. Og det er min overbevisning, at alle danske malkebesætninger har et uudnyttet ydelsespotentiale, og i rigtig mange besætninger kan omlægning af den måde, foderet blandes på, realisere en stor del af potentialet,” lyder det fra Niels Bastian Kristensen.

Kort fortalt, så ændrer konceptet ikke på foderplanen. Men alle piller opløses i vand, og foderet blandes i alt 35 minutter, så de enkelte fodermidler ‘forsvinder’ ind i blandingen. Det har hævet ydelsen hos de medvirkende besætninger med gennemsnitligt fire pct.

Sundhed og hviletid stiger

Mange ryster på hovedet af den mindre struktur og mener, det er at spille hasard med køernes sundhed. Til det siger Niels Bastian:

”Vi har ikke set én eneste løbedrejning. Vi har ikke set sur vom, ingen fald i fedtprocent og ingen såleblødninger eller tykke haser – tvært imod. Og nogle besætninger har altså kørt med det her et år nu.”

Han forklarer det med, at ovenstående problemer, ifølge ham, er relateret til uensartet fodring, fordi køerne sorterer, og ikke til mindre struktur. Og de positive effekter på klovene til lægger han den øgede hviletid, som denne fodring gør mulig.

”Når de ikke bruger tiden på at sortere og på at tygge, så får de meget hurtigere noget at æde. De står simpelthen ikke på deres ømme

Se fotos, film og monteringsvejledning til fuldfoderblanderen på:

www.landbrugsinfo.dk/kvaeg/foder

ben ved foderbordet så længe, men går hen og hviler sig. Det er noget, som mange af landmændene i projektet har bemærket,” forklarer han.

Køerne skal levne

En del af konceptet er også, at køerne altid skal have foder til rådighed. Hvis der ikke er en-to pct. foderrest, har mængden været for lille. Når køerne vænner sig til, at der altid er foder af god kvalitet til rådighed, bliver der langt mere ro i stalden, og man sikrer, at svage køer får det nødvendige foder for at yde deres maksimum. De 13 medvirkende landmænd har oplevet konsekvenser som, langt mere ensartet huld, pænere køer, og mere ro i stalden. Samtidig er foderresten væsentlig for at vurdere foderets kvalitet. Hvis ikke foderresten ligner det, der blev udfodret, har køerne sorteret, og så har blandingen ikke været god nok.

Mange eksisterende fuldfoderblendere kan dog ikke håndtere det meget tunge foder. De fleste blendere, der er med i projektet, er ændret med betydeligt længere og flere knive, før de har kunnet trække det tunge foder rundt.

”Det er klart, for mange blendere er jo lavet til det foder, vi har kørt med de sidste 30 år. Men vi oplever stor interesse fra producenterne,” siger Niels Bastian Kristensen og tilføjer:

”Vi er ved en rejse, der lige er begyndt, og vi kan umuligt have opdaget alle faldgrupper endnu, men indtil videre går det over alle forventninger.”

/Lone Sylvest Søgaard

”Knivene i fuldfoderblanderen er blevet skiftet og rettet seks-otte gange, før det kom til at køre ordentligt. Det var noget bøvl, men nu kører det bare,” fortæller Lars Rasmussen. Foto: Lone Sylvest Søgaard.

Ydelsen steg to-tre kg på en uge

tema | Fuldfoder

Lars Rasmussen har lavet kompakt fuldfoder i et år. Det har givet sundere dyr og højere ydelse på samme mængde foder.

Det er kun en halv time siden, den røde JF-blander læssede fuldfoder af til Lars Rasmussens 170 malkekøer. Alligevel ligger halvdelen af køerne stadig roligt i sengebåsene. Der er en ro i stalden, så man tydeligt fornemmer, at køerne har droppet alt om kamp ved foderbordet. Lars Rasmussen indrømmer ellers, at der er en vis overbelægning i stalden.

Men køerne ved, at der vil være foder nok til dem lige meget, hvornår de rejser sig for at æde. Og de ved, at de får nøjagtig lige så godt foder, hvis de bliver liggende en halv time mere, som hvis de maser sig op som de første ved foderbordet.

Lars Rasmussen fra Ramsing i Salling har lavet kompakt fuldfoder i godt et år nu. Men han tilstår, at han var noget nervøs for sundheden, da han hørte om konceptet.

”Vi har jo altid hørt, at det giver lemmeproblemer og fordøjelsesproblemer, hvis der ikke er struktur i foderet. Og der var da også flere naboer, der sagde, at jeg ikke ville have en eneste ko, der kunne stå op efter tre uger. Men Niels Bastian, Videncentret for Landbrug, Kvæg fik os overbevist om, at vi skulle prøve,” smiler Lars Rasmussen.

Fodermesteren på gården, Lars Nielsen, udtrykker sig mere direkte om sine tanker, da han fik konceptet præsenteret.

”Jeg syntes, de var tossede,” lyder det spontant.

”Nu har jeg passet køer i 20 år, og vi har altid fået at vide, at fuldfoder skal være let og luftigt,

så jeg var godt nok skeptisk. Men så var det jo, at der begyndte at ske noget, og så kom jeg til at se lidt anderledes på det,” fortæller Lars Nielsen.

Ydelsen steg efter en uge

Lars Nielsen henviser til, at samtlige køer steg to-tre kg i ydelse allerede efter én uge med det nye fodringkoncept. Samtidig steg energiudnyttelsen en smule og ligger nu på 98 pct. Lars Rasmussen mener også at fedt- og proteinprocenten steg på grund af fodringen. De er nu på hhv. 4,3 pct. fedt og 3,4 pct. protein. Den aktuelle ydelse er på 11.400 kg.

”Der var vi godt nok noget vilde. Vi har været oppe på 11.000 kg før, men hver gang vi kom derop, løb vi ind i problemer. Det gjorde vi ikke den her gang. Tvært imod, så ser køerne meget bedre ud nu, og vi har slet ikke de tykke haser, som vi havde før,” fortæller Lars Rasmussen.

Kræver nøjagtighed

Hverken Lars Rasmussen eller Lars Nielsen har noget dårligt at sige om det kompakte fuldfoder. De bøvl med lidt mere yverbetændelse, som Lars Rasmussen tillægger den højere ydelse. Og så bruger de for 10-15.000 kr. mere i diesel, fordi blanderen kører tre gange så lang tid og med et langt tungere foder.

”Men det er jo ingenting i forhold til at passe sundere dyr,” fremhæver Lars Nielsen.

I januar fik de problemer med tykke haser. De kunne ikke forstå det, da de en måned forinden havde fået nye madrasser. Men da Niels Bastian Kristensen fra VFL, Kvæg, der leder projektet, kom på besøg, fandt han hurtigt årsagen.

”Vi var begyndt at komme alt for lidt vand i, så de stærkeste køer kunne sortere pillerne fra, og det gav problemer. Pillerne skal være opløst,

så det nærmest ligner havregrød. Og med det samme vi fik skruet op for vandet, forsvandt de tykke haser,” forklarer Lars Rasmussen.

Og så sent som forrige søndag oplevede han noget lignende.

”Det havde regnet så meget, så jeg sprang over at komme vand i, men så begyndte køerne at sortere i foderet med det samme,” fortæller han.

”Ja, hvis man skal følge den her form for fodring, skal man gøre det fuldt ud. Man skal ikke gøre det halvt, ja man skal ikke slække på det en eneste dag, så går det ad h..... til. Så har du tykke haser og yverproblemer,” afrunder Lars Nielsen.

/Lone Sylvest Søgaard

Kompakt fuldfoder

Sådan vurderer du, om du har lavet et korrekt kompakt fuldfoder:

1. Køerne skal æde ovenfra. Hvis køerne æder nedefra, er det fordi, de sorterer, og så har du ikke lavet kompakt fuldfoder.
2. Der må ikke ligge græsbolde hele vejen ned langs foderstrengene. Hvis det falder ud, er det ikke ordentligt blandet.
3. Grav i foderet med fingrene. Du må ikke åbenlyst kunne genkende de enkelte fodermidler. Der må ikke ligge smuld eller piller i bunden, og foderet skal føles klæbrigt – så hænger det ordentligt sammen.

/Niels Bastian Kristensen

Ny version af Dyreregistrering på trapperne

Om kort tid kommer Dyreregistrering i en mere brugervenlig version, som kan betjenes fra både touchskærm og smartphone. Samtidig integreres DMS og Nøgletastjek.

En ny version af Dyreregistrering er på vej. Den nye version vil være mere brugervenlig og samtidigt mere omfattende end den hidtidige, idet både DMS* og Nøgletastjek er integreret. På den måde opnås et samlet managementsystem til kvægbedriften, som kan anvendes af både landmand, medarbejdere, dyrlæger og kvægbrugere. Der er lagt stor vægt på enkelhed og på, at programmet understøtter de almindelige arbejdsprocesser på et kvægbrug, der kræver brug af data – for eksempel afgang, flytning af dyr, sygdomsregistrering, medicinforbrug etc. Ny Dyreregistrering er bl.a. udviklet på baggrund af input fra kvægbrugere,

dyrlæger og kvægbrugsrådgivere.

”Det er utrolig vigtigt at have en tæt kontakt til dem, som skal bruge programmet, når vi udvikler. Lige så vigtig er den tætte dialog, vi har haft med udviklerne, så vi får et program, der er baseret på den nyeste teknologi og dermed en langtidsholdbar løsning,” forklarer projektleder Jens Vingborg, Videncentret for Landbrug, Kvæg.

Touchskærm og smartphone

For at lette brugervenligheden er skærbillederne optimeret, så Dyreregistrering kan bruges fra en touchskærm. Der vil også komme en løsning til smartphones, som er en mindre omfattende version, hvor de dele, som er blevet anvendt mest i programmet KvikKoen vil være tilgængelige – fx dyreopslag og indberetning af kælvninger. Den mobile løsning vil være en del af Dyreregistrering, og kan afvikles fra alle platforme, som kan vise en

browser. Dvs. alle smartphones, tablets, pc'er, mv.

I test

Den nye Dyreregistrering er nu i test hos 30 kvægbrugere, hvoraf 10 tester smartphoneløsningen.

”Det er helt afgørende, at vi får de nye funktioner afprøvet, så vi har en 100 procent sikker driftssituation, inden vi sender det ud til 5.000 brugere,” forklarer Jens Vingborg.

Løsningen udvikles trinvis, og der udvides løbende med flere testbrugere. I september forventes det, at brugere af DMS får adgang, og senere på efteråret får alle mulighed for at anvende den nye Dyreregistrering. Herefter vil der dog stadig være en periode, hvor man er afhængig af det gamle program til nogle funktioner. /Kirsten Marstal

*DMS: Dairy Management System, som består af KMP, Norfor-Foderstyring og Produktionsstyring.

Multiresistente stafylokokker fundet i tankmælk

Ved en screening af tankmælk i 219 kvægbesætninger har Fødevarestyrelsen fundet MRSA i fire prøver. Der er dog ikke, som frygtet, tale om en særlig kvægetype.

Normalt opfatter vi MRSA – de såkaldte multiresistente stafylokokker – som et problem hos mennesker, og i en vis udstrækning hos svin, der kan bære infektionen. For nogen tid siden fandt man imidlertid en variant af den multiresistente stafylokok i tankmælk i England. Det gav anledning til, at Fødevarestyrelsen satte en screening i gang herhjemme for at se, om man også kunne finde MRSA i danske kvægbesætninger. Bakterien er ikke specielt ondartet for dyrene. Men den kan overføres til mennesker, hvilket er problematisk, da MRSA ikke kan slås ned med almindelige, bredspektrede antibiotika. Screeningen blev derfor primært foretaget for at afklare, om mennesker med kontakt til kvæg i Danmark har en øget risiko for at være bærere af MRSA.

”Vi var naturligvis meget nervøse for, at vi havde en særlig kvægetype af MRSA udbredt i den danske kvægbestand,” forklarer dyrlæge Jørgen Katholm, Videncentret for Landbrug, Kvæg.

Positive prøver er svinerelaterede

Det er tilsyneladende ikke tilfældet. Resultatet af den danske screening foreligger nu. Den viser, at der, ud af 219 undersøgte kvægbesætninger, var MRSA i de fire. De var imidlertid typer af bakterien, som tidligere har været fundet hos slagtesvin.

”Vi er meget lettet over, at der ikke er tale om en kvægspecifik type. Fire prøver, som er positive for de stafylokokker, der kan findes i staldmiljøet, er vi ikke så forundrede over,” forklarer Jørgen Katholm.

”De bakterier, som køerne har på, og måske i deres pletter, afspejler jo den bakterieflora, der er i miljøet og på de mennesker, der arbejder der. Derfor er der sandsynligvis sket en overførsel til dyrene, efter direkte kontakt med stov fra grise, eller efter at personalet har haft kontakt til svin. Det har tidligere været fundet i Holland og Tyskland som mulig årsag til MRSA hos køer,” lyder det fra dyrlægen.

Om det er tilfældet i de positive, danske besætninger, skal nye undersøgelser nu vise. Her vil man også se på, om der er tale om kortvarige infektioner, eller om det er et vedvarende problem. Desuden vil man screene et større antal besætninger.

”Og så vil vi naturligvis følge udviklingen nøje,” forklarer Jørgen Katholm.

MRSA hos svin og mennesker

I begyndelsen af nulserne begyndte MRSA for alvor at sprede sig i svinebesætninger, og i øjeblikket påvises infektionen årligt hos cirka 100 personer, som arbejder med svin. Der er vel at mærke ikke tale om fødevarebåren smitte, men oftest smitte ved direkte kontakt til dyr. For personer, der arbejder i kontakt med svin, betragtes risikoen for at være bærer af MRSA som et arbejdsmiljørelateret problem.

”Er man bærer af MRSA, medfører det, at man ved alle former for kontakt med sundhedsvæsen eller sygehuse – især ved sår eller operationer – skal være opmærksom på at orientere om sin kontakt til svin,” fortæller Jørgen Katholm. Det skyldes, at hvis man er bærer af MRSA, kan infektionen bryde ud, hvis immunforsvaret er svækket – fx i forbindelse med indlæggelse eller operation på sygehus. Og på grund af resistens vil behandling være problematisk.

Ud af 219 tankmælksprøver var de fire positive for MRSA. Det var imidlertid typer af bakterien, som tidligere har været fundet hos slagtesvin.

”På baggrund af undersøgelsens resultat vil vi anbefale kvægbrugere på samme vis at orientere om deres arbejde med kvæg ved kontakt med sundhedsvæsen eller sygehuse,” oplyser Jørgen Katholm.

Drik pasteuriseret mælk

Selvom kvægvarianten af MRSA er fundet i tankmælk, er der ingen risiko ved at drikke konsummælk, som jo er pasteuriseret. Derimod frarådes det at drikke råmælk fra besætninger, som findes positive for MRSA.

”Men det forhindrer selvfølgelig ikke den løbende risiko, der er for at man udsættes for at blive bærer af infektionen ved den almindelige omgang med dyrene. Derfor er det altid klogt at vaske hænder ofte og benytte rent overtrækstøj,” oplyser Jørgen Katholm. /Kirsten Marstal

Forvent større effekt af rådgivningen

Som et led i indsatsen 'Ta' Stilling – Ta' Handling' efteruddannes rådgiverne i at skabe større effekt af deres rådgivning.

Det skal rykke noget, hver eneste gang rådgiveren er på besøg. Det kræver en landmand, der er motiveret for forandring og en rådgiver, der kan lokalisere bedriftens muligheder for udvikling og finde ud af, hvor skoen trykker. Og det er netop de evner, mange rådgivere træner i denne tid via værktøjet 'Sæt trumf på rådgivningen'. Her bliver deltagerne udsat for fiktive problemstillinger på landbrugsbedrifter, hvorefter de lokaliserer bedriftens egentlige problem og gør rede for hvilken rådgivning, der vil have størst effekt.

Hurtig forandring

Skattekonsulent Per Benzon, Sønderjysk Landboforening, har været igennem efteruddannelsen, og han kunne straks mærke en effekt på sin egen tankegang. Faktisk allerede i pausen, den dag efteruddannelsen foregik.

"Jeg havde et besøg hos en landmand dagen efter, og da jeg i pausen ville tjekke, hvornår vi

TA' STILLING TA' HANDLING

skulle derud, begyndte jeg allerede at tænke i, hvad landmandens største udfordring var, om det nu også var det, som vi var kaldt til møde om, og hvordan problemerne blev løst bedst muligt," fortæller Per Benzon, og tilføjer:

"Vi har lært at hæve os selv op og se det hele i helikopterperspektiv, og det er virkelig godt."

Per Benzon, der har været skattekonsulent i 18 år, er blevet mere opmærksom på, om der er uløste problemer hos landmanden, om rådgivnings-

Skattekonsulent Per Benzon, Sønderjysk Landboforening, er blevet mere opmærksom på uløste problemer hos landmanden.

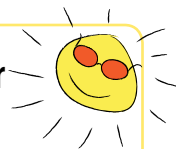
besøget bliver bedre af, at ægtefællen kommer med, om landmandens strategi er helt afklaret, så man er klar til at lave en handlingsplan, eller om man skal begynde et helt andet sted.

Alle kan blive bedre

Søren Greve Olesen, der er national indsatsleder i 'Ta' Stilling – Ta' Handling', forklarer, at udvikling af rådgiverne er et centralt punkt i indsatsen. "Rådgiverne skal tage stilling til, hvad de er gode og mindre gode til, og så skal de handle derefter. Måske skal de efteruddannes, måske skal de overlade dele af rådgivningen til andre. Vi udstikker ikke et dekret om, hvad det enkelte center skal blive bedre til, men værktøjet 'Sæt trumf på rådgivningen' er rigtig godt til at sætte fokus på de gode spørgsmål og holde et spejl op for den enkelte rådgiver og det enkelte center og synliggøre stærke og mindre stærke sider," lyder det fra Søren Greve Olesen.

/Lone Sylvest Søgaard

God sommer

Kvæg Nyt holder sommerferie og udkommer igen 9. august.

Vacuumniveauet bestemmer ikke malketiden

Pattestimuleringens effekt på nedlægningen og efterfølgende mælkeflow er afhængig af tiden mellem stimuleringen og påsætningen af malkeorgan.

De grundlæggende malkeprincipper er afgørende for en god og hurtig malkning.

God forberedelse er væsentlig for at opnå optimal nedlægning og skånsom malkning er vigtig for at vedligeholde nedlægning gennem malkningen. God forberedelse er ikke kun en stimulering med formålet at opnå mælkenedlægning, men inkluderer også rengøring af patterne samt visuel bedømmelse/kontrol af mælken.

Effekten af pattestimuleringen på nedlægningen og efterfølgende mælkeflow er afhængig af tiden mellem stimuleringen og påsætningen af malkeorganet og laktationsstadiet. Generelt kan man sige, at køer i tidlig laktation typisk 'kan nøjes' med kortere forberedelse (15 sek.) end køer i senere laktation.

Køer tidligt i laktationen kan også i højere grad opnå et acceptabelt mælkeflow uafhængigt af, om der går kort (0-15 sek.) eller lang (60 sek.) tid inden påsætning.

Køer i senere laktation har typisk en dårlig nedlægning ved kort forberedelse og kort ventetid (under 15 sek.) og ved kort forberedelse (un-

der 15 sek.) og lang ventetid (60 sek.). 15 sekunders forberedelse og 30-45 sekunders ventetid er at foretrække til alle køer, og som tidligere nævnt er det særdeles vigtigt at overholde ventetiden ved køer med lav mælkemængde (senlakterende og hyppigt malkede).

Dårlig nedlægning vil forårsage en bimodular nedlægningskurve. Det betyder, at mælkeflowet falder for derefter at stige igen. Dette ses tydeligt i eksempelvis automatisk malkning uden forberedelse eller malkning med direkte påsætning.

Malketiden er direkte afhængig af mælakens tilgængelighed, som reguleres af hormonet oxytocin. Oxytocin har en halveringstid i blodet på omkring to-tre minutter. Netop derfor er en vedvarende oxytocinudskillelse afgørende, hvis man vil spare tid og malke effektivt. Det er irrelevant at fokusere på 'peak flow', da det er det gennemsnitlige mælkeflow gennem malkningen, som er interessant i forhold til effektiv malkning. Nedlægningsmekanismen kan forstyrres af forskellige forhold, som lukker ned for oxytocinudskillelsen, for eksempel ved akut stress.

/Carl Oskar Paulrud